

i varovne v zmysle potrebnosti kontextuality ako záruky proti jednostranostiam, izolacionizmu a novodobému diletanstvu, ahistorizmu a ignorantstvu“. Stodvadsaťstranový zborník je cenným teoretickým vkladom do otázok literárnej vedy a zaujímavý je i z hľadiska predstavenia myšlienok Karla Krejčího v (stredo)európskom kontexte. Rozhodne ho odporúčam pre všetkých záujemcov o literatúru, literárnu vedu, slavistiku a filozofiu.

Ivan Šuša

BÁSNICTVÍ SLOVANŮ V SOUVISLOSTECH

Поэтический мир славянства. Общие тенденции и творческие индивидуальности. Исследования по славянской поэзии. Российская Академия Наук, Институт славяноведения. Серия „Slavica et Rossica“, Москва 2006, отв. ред. С. В. Никольский.

Základem recenzovaného sborníku se staly příspěvky z vědecké konference k jubileu **Ljudmily Norajlovny Budagovové**, slavistky, jejíž doménou je komparativní bádání o literatuře západních a jižních Slovanů. Po pravdě řečeno – nebylo toto vědecké pole v bývalém SSSR údělem z nelehčích, neboť zde bylo mnoho „úchylek“, složitá minulost a nejednoznačná přítomnost. L. M. Budagovová se s tím vyrovnávala se ctí a postupně se stala všeobecně uznávanou badatelkou, která působí jako uvážlivý analytik i syntetik vyhýbající se axiologickým extrémům často vyplývajících z pohybu dějinného kyvadla, jehož krajní polohy si někteří zvláště oblíbili. Konstatuje to ostatně úvodní článek „podepsaný“ „Коллеги и друзья“; osobně bych přivítal alespoň jedno konkrétní jméno, zvláště když se tu jubilantčina osobnost hodnotí *sine ira et studio* a současně s naléhavostí, jež dnešní slavistika vyžaduje. V pasážích věnovaných české literatuře, zejména jejímu studiu V. Nezvala, se mimo jiné praví: „При этом ее отношение к Незвалу, да и к другим авторам, не менялось в зависимости от политических веяний, а в своей трактовке их творчества она исходила лишь из таланта художника. Когда спустя несколько десятилетий пришла мода клеймить тех, кто всю жизнь придерживался левых взглядов, романтизировал Москву и Советский Союз, крупнейший представитель поэтизма стал удобной мишенью.“ (s. 7). Za jeden z podstatných výsledků srovnávacích bádání L. Budagovové autoři úvodu pokládají to, že „пришла к выводу об относительной умеренности авангардного антитрадиционализма в славянских литературах, не стремившихся стряхнуть пыль прошлого со своих ног, поскольку оно еще не успело покрыться пылью.“ (s. 9). Ve smyslu kreativní návaznosti a hloubkového propojení literárního podloží je podle mého názoru L. Budagovová pokračovatelkou klíčových proudů a tradic ruské literární vědy, zejména slavistické literární komparistiky.

„Festschriftы“ bývají jen výjimečně souborem podnětných, špičkových studií, ale tento sborník ze zkušenosti plynoucí předpoklad do značné míry vyvrací; pokud nejde o zásadní stati, jde alespoň o solidní přehledy nebo koncepce vyvolávající diskusi. Takový je již příspěvek A. V. Lipatova dráždící již svým podtitulem (*История и современность: к вопросу о национальных путях возвращения в наднациональную Европу*, s. 12–24), byť tu není zcela zřejmý právě pojem „nadnárodní Evropa“; snad však nejde o pouhý návrat do středověkého univerzalistického vývojového stadia, ale spíše o přesah; nicméně myslím, že autor je poněkud v zajetí ruské nebo přesněji sovětské situace: ve střední Evropě se pojem evropské celistvosti nikdy nezapomněl, i když se o něm příliš nepsalo; od povinné školní výuky jsme k tomu byli prakticky a nenápadně vedeni, a to právě skrze literaturu a umění – ostatně představa mediteránní evropské kolébky v podání např. F. Wollmana je právě v slavistice proslulá. Příklad Velkoknížectví litevského, jež autor uvádí, je průkazný, ale stejně tak bychom mohli uvádět Země Koruny české, úsilí Karla IV., Jiřího z Poděbrad, J. A. Komenského, ale i některých českých jezuitů, stejně jako renesanční Dalmácie; a na počátku cyrilometodějskou tradici organicky spojující – před schizmatem roku 1054 – tehdy ještě se jen rýsující Pax Romana a Pax Orthodoxa.

Podnětné je i pojednání G. P. Melnikova o renesančním, genderovém průlomů (ženy v poezii, konkrétně slavná Alžběta Johanna Westonia; je tu zmíněna i brněnská edice z roku 2003). Míran

Štuchec z Mariboru sleduje narativní strategii A. S. Puškina a F. Prešerna v jejich klíčových lyricko-epických básních (v Puškinově případě v „románu ve verších“); G. J. Filippovskij (Jaroslavl) zkoumá symbol medvěda v básnické tvorbě Puškinově (jde přitom až k národní mytologii, i když je známo, že první zmínku o medvědovi jako symbolu Rusů a Ruska našel kdysi dánský rusista Eigil Steffensen v Shakespearovi). Z hlediska areálové slavistiky je kromě úvodní studie Lipatovovy významná práce S. F. Musijenka (Grodno) o „malé“ a „velké“ vlasti Adama Mickiewiczze v Dzia-dech: Litva/Polsko/Bělorusko: „Мицкевич писал по-польски, но себя называл то литвином, то белорусом. Действительно, влияние белорусских этнокультурных факторов, белорусского языка заметно в его творчестве, что он сам подчеркивал и в „книгах польского народа и польского пилигримства“, и в парижских лекциях по истории славянских литератур. Он неоднократно упоминал о красоте родной земли, воспетой в песнях, сказках и преданиях народа. Говоря о белорусском языке как о языке Великого Княжества Литовского, он отмечал его чистоту, неискаженность и гармоничность. Окружавшие Мицкевича в детстве и молодости слуги, крестьяне-соседи, друзья были не только носителями местных говоров, но и замечательными исполнителями белорусских народных песен, сказок, легенд. Маленький Адам с интересом наблюдал жизнь белорусских крестьян, играл с их детьми, вслушивался в их разговоры, учil белорусский язык. „География“ странствий будущего поэта ограничивалась их родовым хутором Заосье, Чомбровым, Новогрудком – местами, густо населенными белорусами.“ (s. 62–63).

Jednostranné předsudky vyvrací i V. V. Močalovová zkoumající „slovanskou“ tematiku u polských romantiků, což je v konfrontaci s pozdějším polským vývojem jakoby paradoxní. Škoda, že autorka neuvádí Wollmanovu polemiku s polskými slavisty o původu tzv. panslavismu.

Leningradská/petrohradská bohemistka N. K. Žakovová podává přehled české recepcce Puškina, Lermontova a Tjutčeva (zvláště výklad Tjutčeva je přínosný); četba našich obrozeneckých předků však byla všelijaká a jistě se neřídila budoucí uznávanou velikostí jednotlivých autorů (více se jednu dobu četl F. Bulgarin než A. Puškin, Slováci zase dávali kvůli slavjanofilství přednost A. S. Chomjakovi).

Další srovnávací studie přinášejí konkrétní bilaterální materiál (M. G. Smoljaninová: Россия в поэзии Ивана Вазова; C. A. Šerlaimonová: К проблеме чешского символизма – známá bohemistka pojímá symbolismus široce a neodděluje jej od dekadence; pro nás jsou K. Hlaváček, resp. mladý S. K. Neumann dekadenti, posledně jmenovaný se stylizovaně satanistickou orientací). Známa studie Z. Pešata důsledně typologizuje českou transformaci podnětů Apollinairova Pásma (shodou okolností on a celá rodina Kostrowických patří k mickiewiczovskému Nowogródku), i když zvláště výklad Wolkrova Svatého Kopečku by bylo možno doplnit. Monografický ráz má „evropanská“ studie N. N. Starikovové o slovinských avantgardních básnících 20. let 20. století. Výklad Wolkrova díla, zejména baladického, z pera slavného bohemisty S. V. Nikolského je nasyčen hlubokým pochopením, což o to více souzní s jubilantčínou osobností; dále pak následují srovnávací i monografické příspěvky I. V. Jastrebova (Blok a Pasternak v české meziválečné literatuře), A. J. Volnovové (Jiří Orten), N. N. Ponomarevové (Valerij Petrov), A. G. Maškovové (Jesenin na Slovensku – s ohlasy S. Jesenina v slovenské poezii), N. V. Švedovové (M. Válek) a L. F. Širokovové (V. Šikula). Pozoruhodná je stať O. Medveděvové o antologii polské poezie a pak studie rusistické, jež sem vstupují zcela organicky: práce V. A. Zajceva o současné ruské poezii, na níž oceňují zejména „návažný“ pohled na A. Vozněnského, a V. I. Stolbova o mytopoetickém aspektu rockové lyriky na příkladu tvorby A. Bašlačeva. Last but not least, studie o překladu poezie z málo rozšířeného jazyka, jejímž autorem je slovenský literární vědec a překladatel z ruštiny a španělštiny Ján Zambor, zdůrazňuje, že zvláště u malých národů se překlad rozvinul v svěbytné umělecké dílo.

Důraz na relační fázi literárního vývoje i literárního tvaru jsou určujícími rysy tohoto jubilejního sborníku, a svědčí tak o směřování dnešní literární vědy a její slavistické větve.

Ivo Pospíšil